

"חמוטל" ו"מכשיר" לא בידינו

פיענוח תצ"א ועריכת תרשימים - ניצן שפירא

פרק ח'

לקראת אור ראשון בבוקר ה-10.10 היתה פרישת הכוחות במרחב "חמוטל-מכשיר" כדלקמן :
חטיבה 421 - כ-65 טנקים, ערוכה בחניונים גדודיים על ציר "טליסמן", גדוד קדמי (257)
באיזור "ציונה" - אנטנת האו"ם, ושני הגדודים הנותרים ממזרח לו זה לאחר זה לאורך הציר.

חטיבה 14, שהחליפה את חטיבה 600 בגזרתה בערב ה-9.10 :

גדוד 79 - כ-20 טנקים - על גבעת "חמדיה".

גדוד 410/600 - 15 טנקים - ת.פ. חטיבה 14 - בחניון אליו דילג לאחר הפעלת החניון

בלילה, במרחב שבין צפון "מכשיר" לכת'ב א-צ'נעת (ראה לעיל פרק ו').

במערך המצרי, גדוד 334 ו-336 של חטיבה 112 ערוכים בשני קווים זה לאחר זה במערך של
צפון "מכשיר" - פתחת "פוטון". גדוד 335, אשר החזיק ב"חמוטל" עד צהרי ה-9.10 ונטש אותה,
בהתארגנות לכיבוש מחדש של "חמוטל". על "חמוטל" נותר ככל הנראה מערך דליל מאד של
גדוד 335.

חטיבה 421 - גדוד 257 חוזר בשלישית ל"חמוטל"

במהלך הלילה הגיעה ידיעה מודיעינית כי המצרים דיללו או אף נטשו את "חמוטל". בעקבות
זאת הוחלט במפקדת אוגדה 143 לאשר לחטיבה 421 להעלות כוח סריקה ופינוי שמשימתו
איתור נעדרים, ואולי פצועים ששרדו, מקרבות היומיים הקודמים. המשימה היתה מבוססת בין
היתר על המחשבה השגויה כי נעדרי גדוד 599, והטנקים שלו שהושארו בשטח, ימצאו על
"חמוטל". מלבד נעדרי גדוד 599, שלמעשה נמצאו באיזור הקרב של הגדוד בצפון "מכשיר"
(ראה פרק ה'), היו אמורים להימצא על "חמוטל" בשלב זה טנק סמ"פ מ'257 על צוותו, שני
נעדרי פלוגה ג'264, שני נעדרי פלוגה י'184, ומג"ד 429/500 בטנק שלו.

לצורך המשימה צוות לגדוד 257 כוח מפלוגה ד' של גדוד הסיור הפיקודי 424 ("סיירת שקד"),
רכוב על 4 זחל"מים, בפיקודו של סמג"ד 424, סרן יובל דביר (שנדע בשם "פרד"). כמו כן צוות
לכוח הסריקה נגמ"ש עם צוות של הרבנות הצבאית, בפיקודו של קצין הדת החטיבתי, סגן שלום
רקובסקי. כוח הטנקים שנבחר למשימה כלל 4 טנקים מפלוגה מ', בפיקודו של מ"מ מ"פ מ' סגן
דוד ארנון. לטנק המ"פ צוות קת"ק, סגן חיים אפרת. שתפקידו היה לחדול את האש הארטילרית
עם העלייה על היעד. סה"כ היו בכוח המשימה 5 טנקים, כולל טנק המג"ד, סא"ל שמעון בן
שושן.

בתדריך המח"ט לקראת היציאה נאמר למג"ד כי התכנית היא לבצע את הפעולה עם שחר
כאשר המבצע כולו מתוכנן להסתיים תוך 30 דקות, מתוך הנחה שיקח למצרים כחצי שעה עד

שיפעילו ארטילריה על הכוח. הרעיון המבצעי היה לעלות על "חמוטל" במהירות, לבצע סריקה על היעד, לפנות את מי שמצליחים לפנות ולהסתלק בתוך 30 דקות. לכוח הוקצה סיוע ארטילרי והיתה הכנה ארטילרית לפני ותוך כדי העלייה על "חמוטל" של 2 סוללות חת"ם מוקטנות, וכן ירי של מחלקת המרגמות הגדודית (2 קנים). מג"ד 257 הורה לפלוגה ל" של גדודו לחפות על הפעולה מעמדות ב"ציונה". לדברי מ"פ ל" הוא ביצע ירי פגזי מערך לכיוון "חמוטל", אך העמדות היו רחוקות מדי ולא היו יעילות לחיפוי על הכוח העולה על "חמוטל".

הכוח יצא לדרכו בשעה 0530, והתחיל לטפס לאורך הדיונות של "חמוטל" לקראת השעה 0600. עם העלייה לאורך דיונת הצמה הארוכה של "חמוטל" התפרס הכוח, ונהגי הזחל"מים המיומנים של כוח "שקד" הצליחו בחלק גדול של העלייה לשמור על קו התקדמות עם הטנקים למרות העבירות הגרועה של הזחל"מים בדיונה. משהתחילו הזחל"מים להתחפר, ירדו הלוחמים והמשיכו בפעולה רגלית במעלה הגבעה. המג"ד הורה לכוח החי"ר להגיע לראש הגבעה כדי לאבטח את הטנקים, לזהות ולפגוע בחוליות נ"ט, ולנסות לאתר נפגעים בטנקים הפגועים שעל היעד.

בדרכו במעלה היעד הבחין קצין הדת בנגמ"ש צה"לי נטוש. נגמ"ש קצין הדת נעצר ליד הנגמ"ש הנטוש, וקצין הדת טיפס על הנגמ"ש לחפש נפגעים. הנגמ"ש היה ריק, וקצין הדת נטל ממנו מקלע לטובת הנגמ"ש שלו, שלא היה עליו נשק, והמשיך בדרכו במעלה הגבעה.

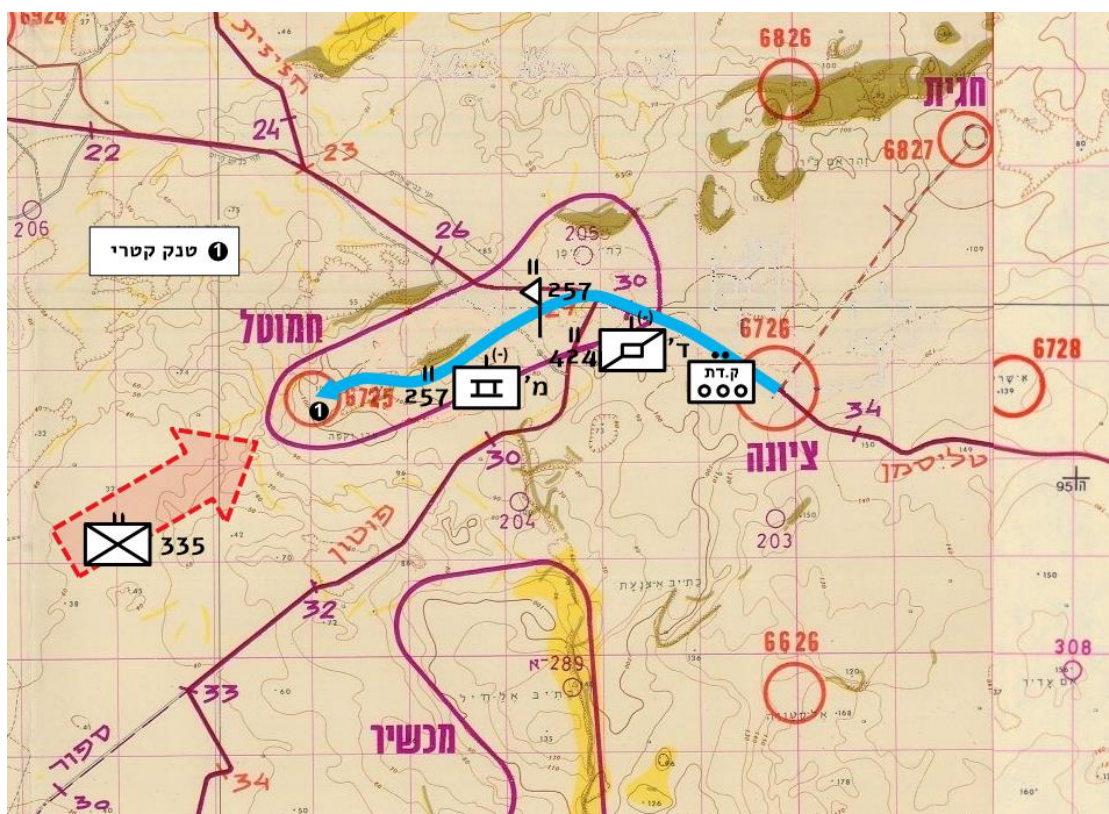
בינתיים המשיך כוח הטנקים לכיוון ראש "חמוטל" ("אדום 6725"), שם נראו טנקים פגועים של הגדוד מקרבות היומיים הקודמים. הטנק הראשון (טנק קטרי) שהתקרב לראש הגבעה ספג טיל מכיוון מערב - צפון מערב (כיוון תעוז "נוזל") ונדלק. כל אנשי הצריח נפגעו, המפקד והטען הספיקו להחלץ מהטנק. למקום התקרב נגמ"ש קצין הדת וחילץ את המט"ק קטרי, שניכווה קשות. קצין הדת טיפס על הטנק, שכבר התחיל לבעור, ולדבריו ניסה לחלץ את התותחן, אך לא הצליח בכך. במקביל התקרב לטנק קטרי עוד טנק של הפלוגה (טנק אוני) כדי לסייע בחילוץ אנשיו. המט"ק ירד וניגש לתא הנהג של הטנק הבעור, והצליח לסייע לנהג הטנק להחלץ ממנו. בתוך כך ספג גם טנק אוני טיל מאותו כיוון, וגם אנשי הצריח שלו נפגעו. אוני חזר לטנק שלו וחילץ את אנשי צוותו הפצועים, את נהג הטנק שלו ואת עצמו לנגמ"ש קצין הדת. הנגמ"ש החל לרדת לכיוון ציר "טליסמן" כשהפצועים מוערמים על הכבש האחורי הפתוח שלו.

מדרום לשני הטנקים הפגועים התפרסו טנק מ"מ 2 וטנק מ"פ מ', וכעבור זמן מה נפגע טנק המ"פ מטיל או מפגז נ"ט משמאל, מהמערך בפתחת "פוטון". הקת"ק חיים אפרת נהרג מייד והטען נפצע. בהמשך ספג הטנק גם רסיסים ארטילריים, ומהם נפצע המ"פ (1).

במצב זה, בשעה 0625 פנה מח"ט 421 לסגן מפקד האוגדה, דיווח לו כי 3 מטנקי הכוח שעלה על "חמוטל" נפגעו, וביקש כי היחידה של חטיבה 600 שנמצאת על "מכשיר" תתקדם "עד סוף 'מכשיר'", משום שלהערכתו משם נפגעים הטנקים שלו. הכוונה היתה לגדוד 410, שארז יכול היה לראותו ממקום התצפית שלו באיזור "ציונה". אבן הגיב כי הוא מקדם את גדוד 409 של חטיבה 600 לצפון "מכשיר" (2). בהמשך פרק זה נבחן כיצד קויימה הבטחה זו. בשלב זה נציין

כי לפעילות חטיבה 600 לא היתה כל השפעה על ההסתבכות המחודשת של חטיבה 421 ב"חמוטל".

מ"פ ל' של הגדוד זיהה מעמדות החיפוי הרחוקות שלו באיזור "ציונה" את טנקי פלוגה מ' נפגעים, אך לא זיהה את מקורות הירי, ולא היה מסוגל לסייע לכוח או להיחלצותו. המג"ד זיהה חי"ר מצרי על המדרונות המערביים של "חמוטל", והפעיל לשם את הארטילריה, באמצעות הקש"א הגדודי שהיה עם פלוגה ל'. לדברי המג"ד כתוצאה מההפגזה התחילה בריחה של החי"ר המצרי במורד המדרון. יתכן שעליית הכוח של גדוד 257 על "חמוטל" התרחשה סימולטנית לתנועה של יחידות מגדוד 335 המצרי לתפוס מחדש את "חמוטל" (ראה להלן תיאור האירועים אצל המ"מ מולאזם יוסף מגדוד 335).

איור מס' 29 - גדוד 257 עולה על "חמוטל" בבוקר ה-10.10

בעוד הטנקים עולים לראש הגבעה ונפגעים בזה אחר זה, המשיכו אנשי פלוגת הסיירת בפעולה הרגלית. הכוח התפצל לשני כוחות שאחד מהם עלה במגמת סריקה לכיוון ראש הגבעה, והשני סרק לכיוון דרום. אנשי הכוח נתקלו במספר לוחמים מצריים, וחסילו אותם. לדברי מג"ד 257 הכוח המצרי היה "ספורדי", והפעולה הרגלית נמשכה זמן רב, ואכן עוד בשעה 0715 דיווח מח"ט 421 למפקד האוגדה כי הפעולה הרגלית נמשכת, וכי הכוח הרגלי מופעל לכיוון "הנ"ט באגפים". אנשי הכוח הרגלי הבחינו אף הם בחי"ר מצרי מתקדם לכיוון "חמוטל" והפעילו אש מקלעים לעברם.

נהג טנק קטרי, ויקטור בלום, שגם הוא ניכוה מהלהבות, נחלץ בסיועו של אוני מתא הנהג, וראה בסמוך לו את טנק אוני הנטוש שנפגע, אך לא נדלק. המג"ד, שעמד עם הטנק שלו בסמוך,

הורה לו להחליץ עם הטנק, ומ"מ 2 הסביר לו את כיוון הנסיעה. בלום נכנס לתא הנהג והחל לנהוג את הטנק. אולם מחוסר אוריינטציה, ואלי משום שהיה קצת בהלם, הוא ירד מ"חמוטל" אל ציר "פוטון", פנה ימינה - דרומה, והתחיל לנוע לבדו על ציר "פוטון" דרך המערך המצרי לכיוון ציר "עכביש". ניסיונות המג"ד במשך שעה ארוכה ליצור איתו קשר ולברר מה עלה בגורלו לא צלחו. רק בשעה 0921 הגיע דיווח מסמח"ט 600 שהטנק הגיע לפלוגת הגר"פ באיזור מתחם "יוקון" על ציר "עכביש". בלום עשה את כל הדרך מבלי שאונה לו כל רע.

תוך כדי הפעולה הרגלית של לוחמי "שקד" החלה ארטילריה מצרית יורדת על הכוח, ומהירי נפצע קל אחד מהלוחמים. לוחמי "שקד" תפסו מחסה בשוחות המצריות הנטושות, שבחלקן או לידן היו פזורות עשרות גופות של חיילים מצריים מקרבות היומיים הקודמים.

בשלב זה נתן מג"ד 257 הוראה לכוח לרדת מהאתר. 3 טנקים - טנק המג"ד, טנק המ"פ הפצוע, וטנק מ"מ 2, החלו לנוע לאחור. אנשי פלוגת הסיירת חזרו לזחל"מים והתחילו אף הם בתנועה לאחור. בשטח נותרו אנשי צוות קטרי. התותחן דוד פרוינד, שלא הצליח להחליץ מהטנק הבוער, והטען יוסף תם, שהצליח לצאת מהטנק, אך לא הגיע לנגמ"ש החילוץ ונשאר אף הוא כנעדר בשטח.

תוך כדי תנועת הנסיגה זיהה גם מ"מ 2 של כוח "שקד", דני פרל, את הנגמ"ש הנטוש שאליו ניגש מוקדם יותר קצין הדת. פרל כיוון את נהגו אל הנגמ"ש, וירד לבדוק אותו. כאמור, בנגמ"ש לא היו חללים או פצועים, אך היו בו מכשיר קשר, מפת קוד "סיריוס" וכלי נשק. פרל לקח איתו את המפה וכלי הנשק. זה היה ככל הנראה נגמ"ש סמ"פ י/184, שננטש במהלך חילוץ אנשי "פורקן" בבוקר ה-9.10, והמשיך לנוע עצמית ללא צוות עד שנתקע בדיונות. כזכור, כאשר חזרו מח"ט 14 והחפ"ק שלו מחילוץ אנשי "פורקן" הם ראו בשלב המעבר דרך "חמוטל" מה שתואר על ידם כנגמ"ש רפאים מפויח ולא מאויש שנע עצמאית בשטח (ראה פרק ה').

אקורד הסיום של הפעולה היה כאשר טנק מ"מ 2, הטנק היחיד בפלוגה מ' שלא נפגע על ראש הגבעה, עלה על מוקש בירידה ממנה. הטנק חולץ בגרירה ע"י טנק של הפלוגה שלא השתתף בהתקפה (3).

עם ירידת הכוח של גדוד 257 מאיזור ראש "חמוטל", הורה מפקד האוגדה למח"ט 421 להחזיק בחלק הצפון מזרחי של "חמוטל" - איזור "סגול 205" (כת"יב עיפן). המשימה הוטלה על פלוגה ל/257. הפלוגה (למעשה 4 טנקים - מחציתה השנייה של הפלוגה בפיקוד הסמ"פ היתה עם המג"ד כעתודה גדודית באיזור "ציונה") החלה לעלות ל"סגול 205", ואז דיווח מ"מ 2 שהוא מזהה על היעד חי"ר מצרי. בעקבות זאת נסוג הכוח ותפס עמדות על הגבעות בין "ציונה" ל"סגול 205". הכוח של פלוגה ד' מסיירת "שקד" עלה גם הוא לעמדות תצפית באותו איזור. בשעות הצהריים זוהתה תפיסת מתחם "חלוץ" שעל ציר "חזיזית" ע"י המצרים, והקש"א של הגדוד, שהיה עם פלוגה ל', הפעיל אש ארטילרית על "חלוץ" (4).

לאחר ירידת הכוח של גדוד 257 מאיזור ראש "חמוטל" והפסקת הירי הארטילרי שהופעל למורדות המערביים של "חמוטל" ע"י מג"ד 257, נמשכה התקדמות איטית של גדוד 335 המצרי לכיוון "חמוטל". בשעה 1115 דיווח מח"ט 600, ככל הנראה על בסיס תצפיות שהיו ממוקמות

באיזור "חמדיה", כי כוח מצרי נצפה מתקדם לכיוון "חמוטל". בשעה 1400 נשמע דיווח ברשת האוגדתית כי כוח מצרי עולה על "חמוטל" (5).

לקראת השעה 1400 קיבלה חטיבה 600 את האחריות גם על גזרת "טליסמן". מפקד האוגדה הורה לחטיבה 421 להתפנות להכנות למבצע הצליחה. בעקבות זאת הועברו פלוגות ל/257 וד/424 (כוח "ורשה"), שתיהן תחת פיקוד מ"פ ל', ת.פ. חטיבה 600. בפועל היתה תחת פיקודו של מ"פ ל' רק מחלקה אחת, והכוח שעבר ת.פ. 600 מנה רק 4 טנקים. הסיבה לכך היתה שמג"ד 257 נשאר למעשה ללא גדוד. פלוגה כ' שלו הועברה ביום הקודם לגדוד 264. פלוגה מ' שלו התפרקה סופית בהתקפת הבוקר על "חמוטל", לאחר שכבר ספגה אבידות קשות בנפש ובטנקים בערב ה-10.8. בפלוגה זו נשאר רק קצין אחד, ו-2 טנקים כשירים. נותרה למג"ד רק פלוגה ל', שעתה קיבל הוראה להעבירה ת.פ. חטיבה 600, ולכן העביר רק את מחצית הפלוגה. ספק אם מח"ט 600 היה מודע לכך (6). על הפעלת הכוח ת.פ. חטיבה 600 ראה להלן.

בשעה 1650 הורה רמ"ט האוגדה לחטיבה 600 להחזיר את כוח "ורשה" לחטיבה 421. בשעה 1713 הורה מפקד האוגדה להחזיר גם את פלוגה ל', ואת האחריות על גזרת "טליסמן", לחטיבה 421, תוך שהוא נוזף במח"ט 421 על כך שפלוגה ל' לא תפסה את "סגול 205" כפי שהורה בבוקר, אלא רק קיימה שליטה באיזור שבין ציונה לבין "סגול 205", "קרוב יותר ל'ציונה", כדבריו (7).

חטיבה 600 מול "מכשיר"

לקראת אור ראשון הוחזרה חטיבה 600 לגזרה בה החזיקה עד לערב הקודם, במקום חטיבה 14. גדוד 409 חזר ל"חמדיה". גדוד 410 המוקטן, שהיה בלילה ת.פ. חטיבה 14, ודילג בלילה לחניון ממזרח לצפון "מכשיר", הוחזר בשעה 0530 לפיקוד חטיבה 600, וקיבל זמן קצר לאחר מכן פקודה לצאת ממרחב צפון "מכשיר" להתארגנות ב"עכביש 55".

בשעה 0600 דיווח מח"ט 600 לסגן מפקד האוגדה כי הוא פרוש (בין השאר) ב"חמדיה" ו"מכשיר".

לא ברור לחלוטין מה היתה משימתה של חטיבה 600 ביחס למתחם "חמוטל-מכשיר". אין ספק כי מפקד האוגדה ציפה כי החטיבה תחזיק ב"מכשיר". אולם ממספר שיחות ברשת הקשר ניתן להסיק כי יתכן ועל החטיבה הוטלה גם משימת תפיסת "חמוטל". בשעה 0515 התנהלה שיחה בין קצין האג"מ האוגדתי למח"ט 600, שממנה ניתן להבין זאת ("42 ל-2: חשבתי שעידכנו אותך. לאחר ש[1 - חטיבה 421] יגמור עם 'חמוטל' אתה צריך לשלוח יחידת משנה"). בשעה 0715 התנהלה שיחה בין מח"ט 421 למפקד האוגדה, שממנה עולה כי בלילה הקודם ניתנה הוראה לחטיבה 600 להעלות כוח ל"חמוטל". ארז מביע את דעתו כי אין צורך בכך, ותגובת שרון היתה: "המתן עם ענין זה. נבדוק". בשעה 1040 דיווח מח"ט 600 לרמ"ט האוגדה "לא קיבלתי אחריות על 'חמוטל'" (8).

מכל מקום, בשעה 0534, כאשר גדוד 257/421 נמצא בתנועה למגע עם "חמוטל", שאל מח"ט 421 את מח"ט 600 ברשת הקשר האוגדתית מיהי יחידת המשנה שלו שנמצאת ב"מכשיר".

תשובת מח"ט 600 היתה כי גדוד 409 עומד להיכנס לגזרה. בשעה 0610 שוב עידכן רביב את ארז כי היחידה שלו ב"מכשיר" היא גדוד 410, אך היא תוחלף ע"י גדוד 409. ובשעה 0626 הודיע גם סגן מפקד האוגדה לארז כי חטיבה 600 מקדמת את גדוד 409 לצפון "מכשיר". בשעה 0709 עלה לרשת מפקד האוגדה, והינחה את מח"ט 600 להחזיק בקו "כישוף"- "חמדיה"- "מכשיר", ועל כך השיב רביב כי בקו זו (לרבות "מכשיר") הוא מחזיק (9). למעשה, בשעת דיווח זה ספק אם כוח כלשהו של חטיבה 600 היה על "מכשיר", משום שגדוד 410 כבר התקפל משם, וגדוד 409 עדיין לא התחיל לנוע לשם. גם כאשר החלה פעילות גדוד 409 בגזרת "מכשיר", היא הסתכמה במשלוח פלוגה מוקטנת, בניגוד לדיווחים לאוגדה (ולחטיבה 421) כי הכוח שנכנס ל"מכשיר" הוא גדוד.

למעשה יצאו בהמשך הבוקר לכיוון צפון "מכשיר" שני כוחות שלא ידעו זה על קיומו של זה בשטח. כוח אחד היה של גדוד 410. כאמור, בשעות הבוקר המוקדמות קיבל גדוד 410 פקודה לצאת ממרחב צפון "מכשיר" להתארגנות ב"עכביש 55". שם חבר לגדוד מג"ד חדש, הרביעי בתוך יממה - רס"ן יהודה גלר. גלר שימש עד כה כקמב"ץ סגן מפקד האוגדה. הוא קיבל פיקוד על גדוד 410, והחליט לצאת לבדוק מה קרה עם פלוגה ל' ביום הקודם. בסביבות 0900 יצא גלר כשהוא לוקח עימו את מחלקת עלי בן דוד, שרידי פלוגה ל', והגיע לפתחה שכקילומטר מצפון ל"סגול 289א" - "פתחת הסמג"ד" (ראה פרק ו'). ככל הנראה דיווח גלר על יזמתו למח"ט משום שבשעה 0934 ביקש מח"ט 600 לעדכן את חטיבה 421 כי יחידת משנה קטנה שלו נכנסה לשטח "כדי למצוא כלים מאתמול". מח"ט 421 הזהיר בתגובה את מח"ט 600 כי יחידה שלו זיהתה יחידת "טילים או נ"ט קצר טווח" בנג. 86, מצפון מערב ל"מכשיר". זה היה הקו הקדמי של גדוד 334 בפתחת "פוטון". תגובת מח"ט 600 היתה: "זיהיתי. היום כבר היו לי עסקים איתם". בהמשך, דיווח גלר למפקדת החטיבה כי יורים עליו טנקים מ"חמוטל", והוא היה סבור כי הירי הזה מבוצע ע"י טנקים של חטיבה 421. בירור בקשר העלה כי אין שום כוח של חטיבה 421 על "חמוטל" בשעה זו. אפשר לשער כי בשעה זו כבר חודשה התקדמות גדוד 335 אל "חמוטל", ויתכן כי הטנקים שירו על גלר היו שייכים לגדוד 335.

גלר ניסה לרדת לכיוון טנקי פלוגה ל' השרופים שנראו בשטח, המערך המצרי התעורר לקבלת פנים, והכוח נסוג לאחור. במילותיו של גלר: "משנוכחתי כי זהו מוצב חי"ר והטנקים הפגועים של 'לורה' בתוכו, הערכתי שנכון לשוב על עקבותי ולשקם את גדוד 410 להמשך לחימתו" (10). הכוח השני שנע אל צפון "מכשיר" היתה פלוגה ו' מגדוד 409. לאחר שגדוד 409 חזר לעמדותיו ב"חמדיה", קיבל המ"פ, סגן עידו מור, פקודה ממג"ד 409 רס"ן עוזי בן יצחק, לצאת ל"מכשיר", וככל הנראה המשימה היתה לתפוס את "פתחת הסמג"ד". לפני היציאה קיבל מור הוראה להעביר מחלקה מפלוגתו לפלוגה ח' של גדוד 409, כך שהכוח שמור יצא איתו מנה רק 7 טנקים. על אחד מטנקי המ"מ ישב הקש"א של הגדוד.

הפלוגה נעה מ"חמדיה" לצפון "מכשיר" תוך איגוף ממזרח של הדיונה שלאורך "מכשיר", כלומר בתוואי שבו נע סמג"ד 410 עם פלוגה ל' ביום הקודם, והתייצבה ב"פתחת הסמג"ד". ככל הנראה הגיעה הפלוגה לפתחה בסמוך לניסיונו של גלר להגיע לטנקים של פלוגה ל' (שני

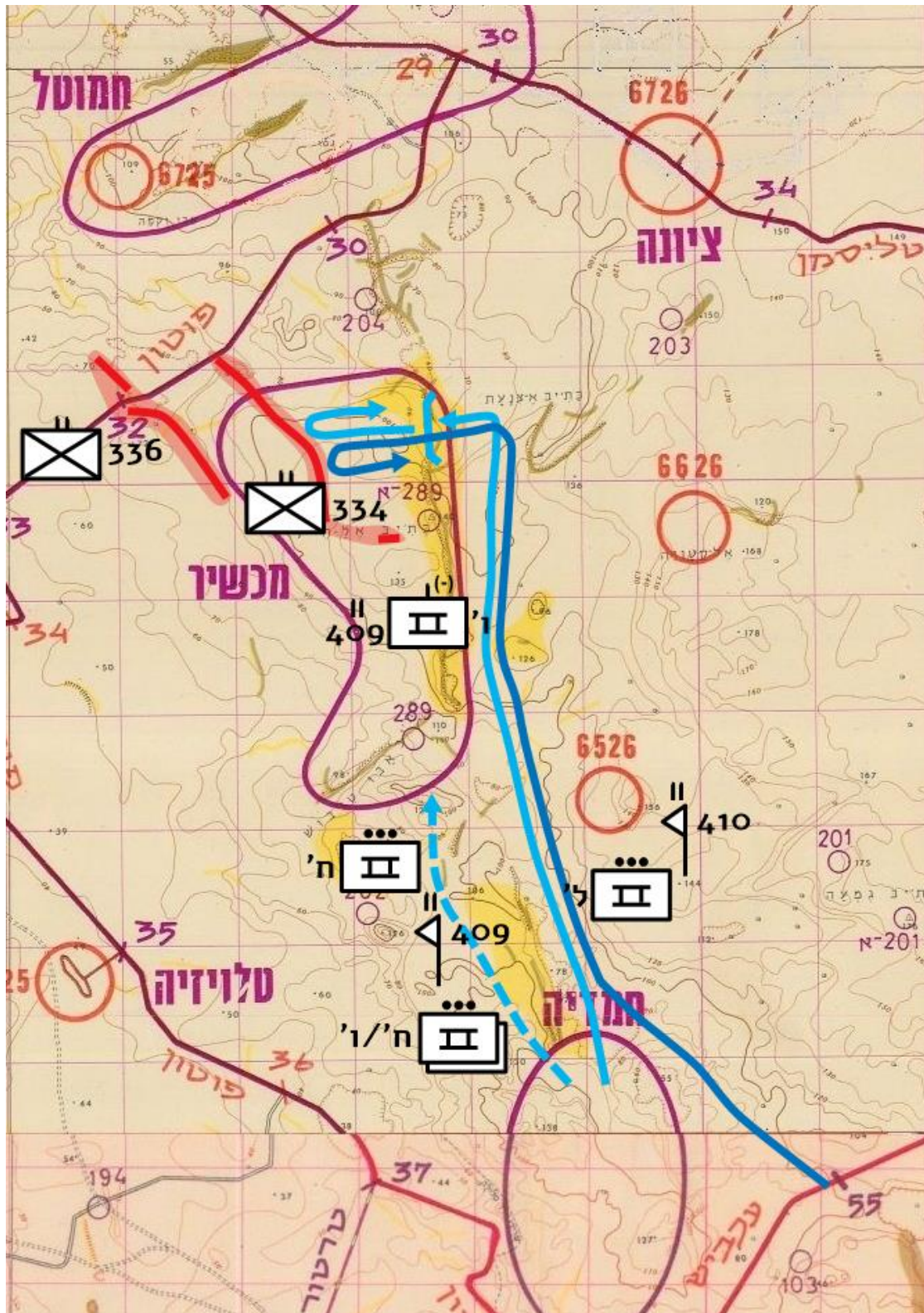
המפקדים - גלר ומור, אינם זוכרים כיום כי פגשו האחד את השני, אבל ביומן פלוגה ו', שנערך זמן קצר לאחר המלחמה, מתואר מפגש עם "מפקד .. עם שני טנקים, שאמר שברצונו לגשת לשטח ולחפש אנשים שלו שנשארו שם מהתקפת יום אתמול" (11). ממקומו בפתחה הבחין המ"פ בקרבת עמדותיו בשני טנקי "שוט" (סנטוריון) שרופים, ובמספר טנקים מצריים נטושים, שמהם נטלו כמה ממפקדי הטנקים שלו משקפות.

הדיווח הראשון של חטיבה 600 על תפיסת העמדות של פלוגה ו' היה דיווח של מח"ט 600 לרמ"ט האוגדה בשעה 1040: "מחזיק ב'מכשיר' למעלה יחידה בעמדות כאשר בשטחים הנמוכים יתר מצפון מתחפר חי"ר עם הרבה אמצעי נ"ט מסוגים שונים". פעילותה של פלוגה ו' בצפון "מכשיר" נמשכה על פני רוב שעות היום. לאחר תצפית ממושכת על המערך המצרי בפתחת "פוטון", הציע המ"פ לתקוף את המערך המצרי, וקיבל לכך אישור ישירות ממח"ט 600 שהאזין לרשת הגדודית.

מ"פ ו' יצא להתקפה על המערך של גדוד 334 המצרי עם מחלקה - כוח של 3-4 טנקים, בחיפוי של המחלקה השנייה. כמו פלוגה ל' ביום הקודם, הכוח גלש במדרון מערבה, עבר ליד טנק פטון שרוף - ככל הנראה טנק של גדוד 599, המשיך והתקרב עד לצמד טנקים שרופים של פלוגה ל' [הצמד המזרחי - טנקי המ"פ ופרח - ע.מ.]. גם בהתקפה זו, כמו ברוב קודמותיה ביומיים הקודמים, לא יכלו מעט הטנקים התוקפים להפעיל את הנשק האנטי-חי"רי העיקרי שלהם - מקלעים, וגם כאן האש שיוצרה בהסתערות הטנקים המשוכללים ביותר של צה"ל באותה עת התמצתה בירי מתמ"קי ה"עוזי" של המפקדים. הכוח הקטן חטף מכת אש טילים ונ"ט ונסוג ללא פגיעות ל"פתחת הסמג"ד", משם המשיך להעסיק את המערך המצרי בפתחת "פוטון" באש תותחי הטנקים ובירי ארטילרי דליל (12).

כאמור בתחילת הפרק, לקראת השעה 1400 הועברה גזרת "טליסמן" לאחריות חטיבה 600, ולצורך כך הועברו פלוגות ל' 257 ו"כוח ורשה" מגדוד 424 ת.פ. חטיבה 600. למעשה הכוחות המועברים היו מדוללים מאד - פלוגה ל' מנתה 4 טנקים, ופלוגה ד' 424 מנתה 4 זחל"מים. לדברי מ"פ ל', בשלב מסוים קיבל ממח"ט 600 פקודה להשתתף בהתקפת מלקחיים על "חמוטל" ו"מכשיר", כאשר הוא היה אמור לתקוף את "חמוטל" וכוח של 600 את "מכשיר". הסיפור נשמע תמוה, בהתחשב בדלילות הכוחות (הן פלוגה ל' 257 והן פלוגה ו' 409, שהיו שני הכוחות הרלוונטיים היחידים לביצוע התקפה כזו). יתכן שמח"ט 600 התכוון שפלוגה ל' תיקח חלק בהתקפת פלוגה ו' על צפון "מכשיר", שתוארה לעיל. זאת בהנחה שהתקפת פלוגה ו' אירעה לאחר שהגזרה הצפונית עברה ת.פ. חטיבה 600. לא נמצאו סימוכין ביומן הרדיו האוגדתי או במקורות אחרים לטענת מ"פ ל'. מכל מקום, ה"התקפה החטיבתית" לא יצאה לפועל, ומה שהתבצע היה ירי של טנקי פלוגה ל' מאיזור "ציונה" לעבר מטרות בצפון "מכשיר" (13).

פלוגה ו' המשיכה להטריד את המערך המצרי מעמדותיה ב"פתחת הסמג"ד" במשך מספר שעות עד שלמצרים "נמאס", ככל הנראה, והם הורידו על הכוח בסביבות השעה 1600 מטח

איור מס' 30 - חטיבה 600 : פעילות כוח מג"ד 410 והתקפת פלוגה ו' 409 בבוקר 10.10 ופעילות גדוד 409 בערב ה-10.10

ארטילרי שכלל פגזי זרחן. אחד הפגזים נחת על טנק המ"פ, ומן הפגיעה נפצעו המ"פ ושני אנשי הצריח שלו. בעקבות זאת הפלוגה ירדה מעמדותיה ב"פתחת הסמג"ד", והמג"ד הורה לסמ"פ

להוביל את הפלוגה בחזרה ל"חמדיה", כשהמ"פ (שהתעוור זמנית) וצוותו מפונים בתוך אחד מטנקי הפלוגה (14).

אצל מח"ט 600 הצטיירה תמונה כי פלוגה ו' הותקפה בהתקפת טילים, וב-1640 דיווח לאוגדה כי הכוח הותקף בהתקפת טילים ו"דילג לאחור". המח"ט גם דיווח, ספק התלונן, שפלוגה ל' לא זיהתה את ירי הטיילים על פלוגה ו' (שלא היה). בתוך זמן קצר עלה לרשת האוגדתית מפקד האוגדה, נזף במח"ט על נטישת "מכשיר", ואז התנהל ביניהם דו השיח הבא :

"מפקד האוגדה : מדוע הורדת אנשיך מ"מכשיר" ?

"המח"ט : לא הורדתי, הם דילגו אחורה וחוזרים חזרה ל"מכשיר".

מפקד האוגדה : אני מכיר היטב את "מכשיר". שם אי אפשר סתם לדלג. רוצה לדעת אם אתה למעלה או למטה .

המח"ט : כרגע אני למטה. אין לי בעייה לעלות מדרום תוך 15 דקות אני למעלה.

מפקד האוגדה : תעלה מיד בחזרה למעלה.

המח"ט : כך חשבתי ועושה.

מפקד האוגדה : יותר אתה לא יורד משום מקום בלי אישור. לפני שאתה עולה תוריד 27 [ארטילריה - ע.מ.] שלך.

המח"ט : 27 סייע להם. לא היתה ירידה מתוכננת. 27 סייע להם ולכן נאלצו לדלג לאחור.

מפקד האוגדה: מיד למעלה ולא יורד יותר" (15).

בעקבות הלחץ של מפקד האוגדה, הורה מח"ט 600 לגדוד 409 להכניס כוח לדרום "מכשיר". לצורך כך נשלחה מחלקה מפלוגה ח', בפיקוד סגן מפקד הפלוגה. הסמ"פ הגיע למרגלות דיונה שעליה זיהה טנקים מצריים (בדיעבד הסתבר שהיו אלה טנקים פגועים ונטושים), וביקש תיגבור. למקום יצא מג"ד 409 עם 2 מחלקות טנקים מפלוגות ו' וח'. בהתקרב הכוח אל מחלקת סמ"פ ח' דיווח הסמ"פ שהוא מותקף ומכותר. ככל הנראה שמע את הכוח הבא לעזרתו וזיהה אותו ככוח אויב. בשלב זה אירעה תקרית כאשר אחד המ"מים של כוח המג"ד זיהה את טנק הסמ"פ כטנק מצרי, ירה ופגע בו. הסמ"פ נפצע והטנק הושבת. אין וודאות לגבי מיקומה של התקרית, ולדברי מג"ד 409 היא התרחשה בגבעת נ.ג. 126, מדרום מזרח לדיונת אבו טרבוש. במקום נשאר כוח טנקים בפיקודו של מ"פ ח', והמג"ד הורה לפלוגת החרמ"ש להצטרף אליו לאבטחת הגזרה. הכוח של גדוד 409 החזיק במקום עד להחלפת חטיבה 600 ע"י חטיבה 14 ב-12.10.16). יש לציין שלפי מח"ט 14, ההחלפה התבצעה עוד דרומה משם, באיזור "סגול 202", שגם הוא סמוך לנקודת גובה 126 (אחרת) (17).

איור מס' 31 - כת'יב אבו טרבוש מכיוון "חמדיה". הנקודות השחורות : טנקים מצרים מושמדים (18)

תיאור אירועי ה-10.10 מנקודת הראות המצרית

גם כאן, תיאור האירועים בספרו של עקיד עאדל יוסרי מתבסס על תחקירי חטיבה 112 לאחר המלחמה :

"התקפות הנגד של האויב על דיוויזיה 2 חי"ר [הדיוויזיה שכוחותיה החזיקו ב"נוזל" - ע.מ.] נפרסו, כך שהם כללו גם את חזית חטיבת הניצחון [חטיבה 112 - ע.מ.] הצמודה לה, ובשעה 11:00 הותקפו גם גדודי הדרג הראשון שלה. גדוד עלם [גדוד 334 שבפחת "פוטון"] הצליח להשמיד 3 טנקי פאטון, ואילו גדוד חסן [גדוד 335 שהחזיק ב"חמוטל"] השמיד שני טנקים. מספר טנקים הצליחו לחדור, והתגלו גיבורים חדשים. הרבה מאד נפלו חלל. וקרה דבר מוזר ומצחיק.

בשעה 10:00 בבוקר עבר טנק פטון מעל מחפורת בצורת חבית, בה נמצא נקיב ת'רוות וכיסה אותו בחול. הטנק נפגע באש שנורתה לעברו. האלחוטן עלי פודה צעק: "מפקד הפלוגה היה כאן", ומיהר לחפור במקום, והופתע לראות את ת'רוות יוצא ללא כל פגע.

מחמוד אל-סיד שיגר טיל "פהד" לעבר טנק ישראלי. מפקד הטנק חש בו וניסה לברוח, ופתח במהירות גבוהה, תוך כדי תמרון, אך מחמוד רדף אחריו, כשהוא נחוש להשיגו, עד שהשמיד אותו" (19).

ולהלן תיאור האירועים אצל המולאזם מחמד עבד אל-מנעם יוסף, מ"מ בגדוד 335 :
"בבוקר היום ה-10 באוקטובר, הצטוונו להתקדם קדימה ולכבוש את המוצבים שנטשנו ביום האתמול. התארגנו במהירות במבנה של תנועה להתקפה, והתקדמנו בזהירות ובערנות

מירביים, בתוך טנקי האויב המושמדים, ובין שרידי גופות אנשיו ההרוגים, שנשארו בשדה הקרב. דבר לא הפריע לנו עד שהאויב חזר למנגינת הארטילריה, אליה התרגלנו לנוע רק לפי קולה. האויב מיקד את הפגזותיו עלינו כדי לעכב את התקדמותנו, אך אנחנו הלכנו והתקדמנו, וככל שהתקרבו אל האויב, הלכו והתגברו הפגזותיו, עד אשר עצרו את התקדמותנו. לאחר פעילות ארטילריית האויב, הצטוונו לחלק את (תנועת) התקדמות הגדוד לפלוגות, כדי שהאויב לא יוכל לנצל את ההזדמנות לגרום אבדות רבות לגדוד. פלוגתנו חידשה את התקדמותה במהירות בכיוון האויב, תחת חיפוי הארטילריה שלנו, עד שהגענו למרחק קטן מן המוצב הקודם שלנו. בשעה הזו החלה החשיכה לרדת עלינו, כבשנו את האזור הזה, ואבטחנו אותו מפני חדירה כלשהי מצד האויב". (20).

(בהמשך מתאר יוסף כיצד למחרת השלימה יחידתו את הכיבוש מחדש של ראש "חמוטל" - "מוצב אבו וקפה" בלשוננו - וקברה שם את חלליה ואת חללי האויב הישראלי). לפי תיאורו של המולאם יוסף, גדוד 335 היה במהלך תנועה לכיבוש מחדש של ראש "חמוטל" בבוקר ה-10.10 כאשר נתקל בהפגזה הארטילרית הישראלית, אשר עצרה את התקדמותו. כבפרקים קודמים של הלחימה על מתחם "חמוטל-מכשיר", אנו רואים כי גם כאן ישנה הלימה רבה בין תיאור האירועים של המקורות משני צידי המתרס.

סיכום קרבות 10.10

פעילות יחידות אוגדה 143 מול מערך "חמוטל" - "מכשיר" בבוקר ה-10.10 מלמדת שבמסגרת האוגדה - אם להתבטא בביטוי שמתאים לתקופה מאוחרת יותר - עדיין לא החליפו דיסקט. המדיניות היא עדיין "עוד מאותו דבר" - למרות אירועי היומיים הקודמים והלקחים שניתן היה ללמוד מהם. ההתקפות החלקיות בכוחות קטנים על המערך המצרי למרות מה שכבר היה ידוע, או צריך היה להיות ידוע, על האויב במערך זה, הניבו כישלונות נוספים, שהיו כרוכים באבדות ונפגעים נוספים ובאבדן טנקים נוספים.

חטיבה 421, שכבר פעמיים ביומיים הקודמים נתקלה במערך המצרי של "חמוטל" - צפון "מכשיר", ולאחר שהתקפה חטיבתית שלה על המערך נכשלה יום קודם, מעלה חצי פלוגת טנקים וחצי פלוגת חי"ר מנויידת בזחל"מים על "חמוטל". זאת למרות שלדברי המח"ט הוא כבר הפנים בשלב זה ש"חמוטל" - צפון "מכשיר" הוא מערך אחוד שמקיים חיפוי הדדי בין חלקיו. למרות זאת נשלח כוח פלוגתי לתקוף את "חמוטל", כשהצדקה לכך היא ידיעה מודיעינית שהגיעה שלפיה "חמוטל" - אך לא המערך בפתחת "פוטון" - ננטשה ע"י המצרים. הלקח מקרבות היומיים הקודמים לא הופק.

גם אם היו ידיעות מודיעיניות, שהסתברו בדיעבד כנכונות חלקית בלבד, כי "חמוטל" ניטשה ע"י המצרים, הרי שניסיון היומיים הקודמים היה מחייב לשלוח לשם כוח שיוכל להתמודד עם האויב בשטח, אם יסתבר שהמידע המודיעיני איננו מדויק, ולא להעלות כוח קטן, עם סיוע ארטילרי לא משמעותי, על יעד שכבר גבה ביומיים הקודמים מחירים גבוהים מן החטיבה.

חטיבה 600, המדוללת מקרבות ה-9.10, היתה פרושה בבוקר ה-10.10, לאחר שחזרה לתפוס את קו המגע, מ"כישוף" בדרום ועד קצה "מכשיר" בצפון. זהו קו של 11 ק"מ שהוא הרבה מעבר למוטת השליטה המקובלת תורתית לחטיבה (21), וכאן לפנינו חטיבה שעדיין מלקקת את פצעי קרבות היום הקודם, וגדוד אחד שלה נמצא בהתארגנות מאחור. במצב כזה היה על החטיבה להיערך בעמדות סטטיות, ולא ליזום ולא לאשר התקפות ספורדיות כמו זו שפלוגה ו' יצאה אליה, ורק במזל הסתיימה רק בניסגיה, ללא פגיעה בטנקים ובאנשים.

מבחינת ההפעלה האוגדתית, שוב חזרה על עצמה התמונה שכוחות של האוגדה פועלים באותה גזרה ללא תיאום ביניהם, ולכן אינם יכולים להסתייע זה בזה. למרות שהיה (או היה אמור להיות) כוח גדודי של חטיבה 600 על "מכשיר", ולמרות בקשתו של מח"ט 421 להסתייע בו לטובת הכוח המותקף של גדוד 257 על "חמוטל", זה לא קרה. אם משום כישלון היום הקודם, אם משום ששרון לא רצה להסתבך בעוד הפרה של פקודת הרמטכ"ל להימנע מיזמות התקפיות (22), ואם מסיבות של בעיות שליטה באוגדה 143 בשלב זה. בפועל כל הפעולה של גדוד 257 - העלייה על "חמוטל", הלחימה שם, וההחלצות משם, נעשו ללא חיפוי או מעורבות של יחידות חטיבה 600 - גדוד 410 היוצא או גדוד 409 הנכנס.

אמנם נעשה ניסיון לתקן מצב זה ע"י הכפפת גזרת "טליסמן" וכוחות של חטיבה 421 לחטיבה 600 בין השעות 1400-1700, אך חוסר יכולתה של מפקדת חטיבה 600 לשלוט גם בגזרה זו, בנוסף לגזרה הרחבה מאד שהחזיקה מאז שעות הבוקר, לא איפשר הפקת תועלת מהכפפה זו, וממילא כל הכוחות הפעילים בגזרה היו מדוללים וקטנים משמעותית מהנדרש כדי להתמודד עם המערך החטיבתי המצרי שממול.

בשתי החטיבות המח"טים הוציאו לשטח כוח פלוגתי מוקטן והיתה להם תמונת מצב חלקית על הנעשה בשטח בעת הפעולה. במקרה של חטיבה 421, יצא הכוח הקטן למשימה מוגדרת ומוגבלת בזמן - ניסיון איתור וחילוץ נפגעים מקרבות היומיים הקודמים. במקרה של חטיבה 600, תחת הלחץ של מפקד האוגדה להחזיק ב"מכשיר", החטיבה יצאה ידי חובה במשלוח פלוגה מוקטנת שפעלה אוטונומית במשך 6-7 שעות מול המתחם החטיבתי המצרי, כאשר למח"ט, ולמעשה גם למג"ד, אין תמונת מצב מעודכנת מכלי ראשון על מצב הפלוגה, מיקומה המדוייק, והקרבות שהיא מנהלת. זה בולט עוד יותר בסיפור המשונה של מ"פ ל' 257 על הפקודה ל"התקפה חטיבתית", ובקובלנתו של המח"ט על אי שיתוף הפעולה מצד מ"פ ל', אשר ממחיש היווצרות תמונת מציאות אצל המח"ט שאין לה שום קשר עם מצב הכוחות בשטח.

מח"ט 600, תחת הלחץ האגרסיבי של מפקד האוגדה, הסתבך בדיווחים לא מדוייקים, בלשון המעטה. הוא דיווח על פעולות שלא קרו, או שלא קרו במקום, בזמן או בהיקף הכוח שהוא דיווח עליהם. כך בבוקר בדיווח על משלוח גדוד 409, כשבפועל עלתה לצפון "מכשיר" פלוגה בת 7 טנקים. כך אחה"צ לאחר ההיתקלות של פלוגה ו', כש"מכשיר" פונה לחלוטין והמח"ט דיווח כאילו שעולה כוח לדרום "מכשיר" עוד לפני שהכוח של גדוד 409 יצא לכיוון זה. למעשה לא החזיקה חטיבה 600 ב"מכשיר" אפילו לדקה אחת במהלך ה-10.10, למרות שהמח"ט חזר ודיווח שהוא ב"מכשיר". לכל היותר החזיק הכוח בפתחה הצפונית של "מכשיר" מבלי שהוא

מדגדג בכך את המערך המצרי ב"מכשיר", וכשהוא קצת דיגדג, המצרים הפעילו עליו ארטילריה וגירשו אותו. בהמשך נאחז הכוח של גדוד 409 בפאתים הדרומיים של "מכשיר" אבל גם זה היה רחוק מלהוות "אחיזת מכשיר". כאמור, לדברי מח"ט 14 החלפת גדוד 409 ע"י גדוד 184 ב-12.10 היתה ב"סגול 202", שהוא לחלוטין מחוץ ומדרום למתחם "מכשיר". כך, כתוצאה מדיווחים לא מדויקים של מח"ט הנמצא תחת לחץ כבד של מפקדו, ובהעדר כלים בידי מפקדת האוגדה לבדוק את הדיווחים אלה, נוצרה באוגדה, ומן הסתם גם בהמשך שרשרת הפיקוד כלפי מעלה, התמונה השגויה כי "מכשיר" בידינו, ולא היא.

שני המח"טים לא קיימו למעשה את פקודות מפקד האוגדה להחזיק ב"מכשיר" (חטיבה 600) ובצפון "חמוטל" (חטיבה 421). בכך סוכל היעד האופרטיבי של מפקד האוגדה - להתייבב על קו ציר החת"מ. בפועל האוגדה לא הצליחה לעמוד על קו החת"מ כמעט בשום קטע של הגזרה שלה (למעט ציר "כספי" בדרום הגזרה, וקטע ציר "פוטון" שלמרגלות "חמדיה"), ובוודאי לא בגזרת "חמוטל"-מכשיר", שם הבליטה המצרית לכיוון מזרח היתה הגדולה ביותר בקו החזית כולו.

מח"ט 421 תרגם את ההוראה להחזיק ב"סגול 205" להגנה ניידת בין "סגול 205" ל"ציונה", וכפי שאיבחן מפקד האוגדה - קרוב יותר ל"ציונה". חטיבה 600 החזיקה באיזור הגבוה של "מכשיר" - "פתחת הסמג"ד", אבל נסוגה משם כשפלוגה ו' ספגה ארטילריה. מתגובת שרון להתנהלות שני המח"טים בענין זה ניכר שהוא היה סובלן יותר כלפי הפירוש הגמיש שנתן מח"ט 421 להוראותיו, מאשר לאי קיום פקודתו להחזיק ב"מכשיר" ע"י מח"ט 600, שזכה לתגובה בוטה בהרבה.

כשל המודיעין והמודיעין הקרבי נמשך בפעילות האוגדה במהלך ה-10.10, זה היום השלישי. לקראת בוקר ה-10.10, היו צריכים להיות בידי האוגדה והחטיבות פיענוחי צילומי האוויר שבוצעו ב-9.10 בשעה 0945 ובשעה 1530, שמהם ניתן היה ללמוד במפורט על המערך המצרי במרחב פתחת "פוטון". למעשה, גם לאחר 36 שעות לחימה של יחידות האוגדה על המערך הזה, עדיין לא הגיע לאוגדה וליחידותיה כמעט שום מודיעין מלמעלה (למעט הידיעה על נטישת "חמוטל", שהיתה נכונה חלקית), וגם לא נוצרה תפוקת מודיעין מהשטח, באמצעות אמצעי איסוף אורגניים, לגבי היערכות האויב במתחם. בהעדר מידע מודיעיני שכבר היה צריך להיות זמין, הידיעה בדבר נטישת "חמוטל" היתה קטלנית עבור הכוח שעלה על "חמוטל", שעם עלותו לשטח הגבוה ביעד נחשף למערך העיקרי בפתחת "פוטון", וכנראה גם למערך של דיביזיה 2 באיזור "נוזל".

גם ביום זה נמשכה התופעה שטנקים שהיו המתקדמים ביותר בצה"ל באותה עת יצאו לקרב ולהסתערות על חי"ר מצרי מחופר ומשופע באמצעי נ"ט כשהנשק האפקטיבי שלהם הוא תמ"קי "עוזי" של המפקדים.

הפעלת הארטילריה ביום זה עדיין היתה בממדים מינוריים. בהתקפה על "חמוטל" הסיוע הארטילרי היה "מדגמי" או כלשונו של קש"א 257 - "רק דגדג". על המערך שעליו עלה הכוח

הקטן ירו בפועל בין 4-6 קנים של 155 מ"מ, ו-2 דגמי ג' (81 מ"מ). בחילוץ פלוגה ו/409 אחה"צ היה כנראה שימוש קצת יותר אינטנסיבי בארטילריה. העלאת קת"ק לטנק מ"פ מ' היתה פעולה נכונה, אבל משום מה הקת"ק לא צוייד באמצעי קשר משלו ולא היה יעיל במשימתו עד שנהרג.

מנקודת הראות המצרית, של המג"ד המצרי בפתחת "פוטון", ושל המח"ט שלו, בתוך פחות מ-24 שעות, בכל כמה שעות גלש כוח ישראלי קטן מהפתחה בצפון מזרח כת'יב-אל ח'יר. פעם 10 טנקים (גדוד 410 ב-9.10.409), פעם 4 טנקים (כוח מג"ד 410 החדש בבוקר ה-10.10), פעם 7 טנקים (פלוגה ו/409), עלה על המערך שלהם, חטף מה שחטף ונסוג עם פחות או יותר נפגעים או תוך שהוא משאיר חלק מהכוח בשטח. אי אפשר שלא להזדהות עם תמיהתו של שאזלי על הישראלים שנוהגים בדיוק לפי ציפיות המצרים בכך שהם שוחקים את הטנקים שלהם בטקטיקה של הסתערויות פרשים בקבוצות קטנות, על המערכים של צבאו (23).

מראי מקום והערות לפרק ח'

גדוד 257 חוזר בשלישית ל"חמוטל"

- (1) תיאור הקרב של גדוד 257 - עדות מח"ט 421 בתח"ש ובפד"מ 19.3.74 ; עדות מג"ד 257 בתחקיר תח"ש ; ראיון עם מג"ד 257 27.5.15 והשלמות 12.2016 ; עדות מ"מ מ"פ מ' בתחקיר המלחמה ; דו"ח פלוגה מ' 1974 ; עדות מ"פ ל' בתחקיר המלחמה וביומן המ"פ , ובתכתובת עם המחבר 11.2016 : דפי יומן פלוגה ד "שקד" (באדיבות דני פרל) ; ראיון עם דני פרל, מ"מ 2 מפלוגה ד/424 5.2013 ; שיחה עם אבי יניב, לוחם/חובש בזחל סמג"ד 424 1/2017 ; ראיון עם קצין הדת שלום רקובסקי, 8.2.17 ; דו"ח מס"ח 421.
- (2) יומן רדיו אוגדה 143.
- (3) ראה (1). לפרשת ויקטור בלום - ראה גם יומן רדיו אוגדה 143.
- (4) יומן רדיו אוגדה 143 ; עדות מ"פ ל' בתחקיר המלחמה וביומן המ"פ , ובתכתובת עם המחבר 11.2016 : דפי יומן פלוגה ד "שקד" (באדיבות דני פרל) ; ראיון עם דני פרל, מ"מ 2 מפלוגה ד/424 5.2013 ; דו"ח מס"ח 421.
- (5) יומן רדיו אוגדה 143.
- (6) שם.
- (7) שם.

חטיבה 600 מול "מכשיר"

- (8) יומן רדיו אוגדה 143.
- (9) שם.
- (10) תכתובת עם מג"ד 410 יהודה גלר, ספטמבר 2013 ; עדות מ"מ 3 עלי בן דוד בתחקיר מח' היסטוריה, דצמבר 1973 ; ספר חטיבה 600 במלחמת יום הכיפורים, תשל"ח, עמ' 20.
- (11) סיפורה של "ונקל" [פלוגה ו/409] במלחמת יום הכיפורים, עמ' 16.
- (12) סיפורה של "ונקל", עמ' 15-17 ; ראיון ותכתובת עם מ"פ ו' עידו מור, דצמבר 2016.

- (13) עדות מ"פ ל' בתחקיר המלחמה וביומן המ"פ , ובתכתובת עם המחבר 11.2016: דפי יומן פלוגה ד "שקד" (באדיבות דני פרל) ; ראיון עם דני פרל, מ"מ 2 מפלוגה ד/424 5.2013.
- (14) סיפורה של "ונקל", עמ' 15-17 ; ראיון ותכתובת עם מ"פ ו' עידו מור, דצמבר 2016.
- (15) יומן רדיו אוגדה 143.
- (16) יומן המלחמה של מ"פ ח' שוקה בראון ; ראיון עם מג"ד 409 עוזי בן יצחק, 17.1.17 ; עדות מח"ט 600 בתחקירי פד"מ 19.3.74 ; יומן רדיו אוגדה 143.
- (17) עדות אמנון רשף בסיכום פד"מ, 19.3.74, עמ' 38 ; רשף, **לא נחדל**, עמ' 235 ; 239.
- (18) הצילום באדיבות סא"ל (מיל.) עידו מור, מ"פ ו' 409.
- (19) יוסרי, עמ' 219-220. התרגום באדיבות אל"מ (מיל.) פסח מלובני.
- (20) זכרונות מולאזם יוסף. התרגום באדיבות אל"מ (מיל.) פסח מלובני.
- (21) למעשה פרישת החטיבה גדולה עוד יותר, אם מביאים בחשבון שהחזיקה גם כוח פלוגתי מוקטן מגדוד 407 ב"חורבה", 16 ק"מ מדרום ל"כישוף", כאבטחת אגף האוגדה מול דרום האגם המר הגדול.
- (22) וכך כתב סגן מפקד האוגדה בספרו - "ניתן לשער שהאבידות שספגה אוגדה 143 ב-9 לחודש בניסיונותיה שלא צלחו ליישר את הקו' ותגובותיהם של דיין ודדו ציננו את להיטותו של אריק להמשיך ולתקוף את המצרים" - אבן ומעוז, **בנקודת הכובד**, עמ' 78.
- (23) Lt. General Saad El Shazly, **The Crossing of the Suez**, American Mideast Research, San Francisco (2003), p. 240.

10.10. איתור נעדרי קרבות ה-

מקרב הבוקר נותרו בשטח שני נעדרי טנק קטרי מפלוגה מ' 257, התותחן דוד פרוינד והטען יוסף תם. את טנק קטרי מצאו סורקי אית"ן בינואר '74 במרחק כ-30 מ' מטנק סגן מפקד הפלוגה שנותר בשטח מהקרוב בערב ה-8.10, בתוך העיגול של "אדום 6725". גופתו של דוד פרוינד נמצאה בתוך הטנק, וגופתו של יוסף תם נמצאה ליד הטנק.

10.10.73 - לוח זמנים

0530	כוח גדוד 257 יוצא למשימת איתור וחילוץ נפגעים ב"חמוטל".
	חטיבה 600 מקבלת מחטיבה 14 את האחריות על גזרת "חמדיה" - 'מכשיר'.
0630-0600	גדוד 257 עולה על "חמוטל". 3 טנקים נפגעים.
0730	מפקד האוגדה מאשר לחטיבה 421 לרדת מראש "חמוטל" ומורה לה לתפוס את החלק של "חמוטל" שמצפון ל"טליסמן" : "סגול 205" - כתיב עייפן.
1030-0930	מג"ד 410 החדש יוצא עם מחלקת בן דוד לצפון "מכשיר", מנסה לרדת אל טנקי פלוגת "לורה", נסוג וחוזר לגדודו.
1030-1000	פלוגה ו' 409 מתמקמת ב"פתחת הסמג"ד" בצפון "מכשיר".
????	התקפה של פלוגה ו' על המערך המצרי בפתחת "פוטון" ונסיגה בחזרה ל"פתחת הסמג"ד".

1400	חטיבה 600 מקבלת אחריות על גזרת "טליסמן". מקבלת ת.פ. את פלוגות ל"257 ו-ד/424 הנמצאות בגזרה זו.
1630-1600	פלוגה ו'409 בצפון "מכשיר" מותקפת בארטיילריה, ומתקפלת בחזרה ל"חמדיה".
1700	גזרת "טליסמן" חוזרת לאחריות חטיבה 421.
1900-1800	כוח מגדוד 409 עולה על דרום "מכשיר". בתוך הכוח מתפתחת תקרית ירי דו"צ.

10.10.73 - סיכום אבידות

מס'	סוג הכלי	גדוד	מפקד הכלי	חללים/נעדרים	פצועים	טנק נשאר בשטח	הערות
1	מגח 3	257	אברהם קטרי	2	2	1	
2	מגח 3	257	ישעיהו אוני	-	2		
3	מגח 3	257	דוד ארנון	1	2		
4	מגח 3	257	נח אבנת	-	-		עלה על מוקש. חולץ
5	זחל"מ	424			1		
6	מגח 6	409	עידו מור		3		
7	מגח 6	409	שמאי שנפלד		1	1	
							סה"כ
							2
							11
							3